

TEMA MESECA

DOLGOTRAJNA OSKRBA – KJE SMO V DOMŽALAH DANES IN KJE ŽELIMO BITI JUTRI

Dejstvo je, da demografske razmere v Sloveniji kažejo na to, da smo hitro starajoča družba, s tem pa naraščajo tudi javnofinančni stroški, povezani s staranjem.

Miha Ulčar
Foto: Iztok Dimc in rawpixel.com / Pexels

Poročilo Urada RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) se zaradi manjšega števila rojstev kot v preteklosti in podaljševanju trajanja življenja soočamo s procesom staranja prebivalstva, ki bo po demografskih projekcijah v Sloveniji bolj intenziven kot v povprečju EU. Slovenija znatno izstopa pri naraščanju deleža prebivalstva, starejšega od 65 let, kar pomembno vpliva na povečanje izdatkov za pokojnine, zdravstvo, dolgotrajno oskrbo in za druge, s staranjem povezane izdatke. Staranje prebivalstva bo zahtevalo tudi spremembe na področju socialnega varstva, zaposlovanja in odzive politik na številnih drugih področjih kot je npr. prilagoditev okolja in storitev starejšim.

Analiza potreb starejših občanov po storitvah dolgotrajne oskrbe v občini Domžale

Lani smo v Slamniku pisali o oskrbi in oblikah pomoči, ki je na voljo starejšim v občini Domžale, obenem pa smo takrat dobili tudi približno sliko potreb, čemur bi bilo smiselno v prihodnosti nameniti pozornost, predvsem v smeri, da starostnikom v prihodnosti zagotovimo dolgotrajno oskrbo na ustreznem nivoju. Da je omenjena problematika pomembno področje, ki ga bo treba urediti tudi na lokalnem nivoju, se zavedajo tudi na Občini Domžale, saj so se v letošnjem letu lotili posebnega projekta s tega področja. Po besedah podžupanja mag. Renate Kosec je trenutno v pripravi Analiza potreb starejših občanov po storitvah dolgotrajne oskrbe v občini Domžale, ki jo Občina Domžale pripravlja skupaj z Inštitutom Republike Slovenije za socialno varstvo in Domom upokoencev Domžale. Analiza bo podlaga za pripravo strategije za starejše s konkretnimi ukrepi, kaj bo morala Občina Domžale v prihodnjih letih narediti na tem področju.

Kako organizirati učinkovit in vzdržen sistem, ki bo odgovoril na potrebe ljudi

Dolgotrajna oskrba je eno izmed zelo aktualnih področij zanimanja javnih

Od leve proti desni: mag. Barbara Kopal Tomc, direktorica Inštituta RS za socialno varstvo, mag. Renata Kosec, podžupanja Občine Domžale in mag. Nataša Zalokar, direktorica Doma upokoencev Domžale.

politik, predvsem socialne in zdravstvene. Gre namreč za hitro naraščajoče in spreminjajoče se področje, ki potrebuje reaktivne, proaktivne in učinkovite odzive na spremembe in potrebe, in je s tem predmet mnogih

reform, ki jih izvajajo različne države. Mnoge evropske države so že pred leti pristopile k sistemskemu urejanju dolgotrajne oskrbe (npr. sprejetje posebnega zakona za to področje), danes pa se praktično vse države soočajo s pomembnim vprašanjem, kako organizirati učinkovit in vzdržen sistem, ki bo odgovoril na potrebe ljudi. Pri dolgotrajni oskrbi gre za oskrbo ljudi, ki potrebujejo organizirano in kontinuirano pomoč in podporo pri dnevnih opravilih in obenem za sistem, ki zagotavlja ljudem dostojno življenje in omogoča izbiro, kje in na kakšen način bodo podporo prejeli.

Želijo pripraviti predloge za spodbujanje skupnostne dolgotrajne oskrbe v občini Domžale

Na Inštitutu RS za socialno varstvo v letu 2019 izvajajo projekt Analiza potreb starejših občanov po storitvah dolgotrajne oskrbe v občini Domžale. Naročnik projekta je Občina Domžale, cilj projekta pa je pripraviti predloge za spodbujanje skupnostne dolgotraj-

ne oskrbe v občini Domžale. Tako so 22. marca 2019 v sodelovanju z Občino Domžale in Domom upokoencev Domžale organizirali začetno posvetovanje, kjer so s poznavalci področja intenzivno razpravljali o trenutnem stanju na področju dolgotrajne oskrbe v občini. Po besedah direktorice Inštituta za socialno varstvo mag. Barbare Kopal Tomc je bil to eden izmed ključnih momentov ocenjevanja potreb v dolgotrajni oskrbi in je temelj nadaljnjih aktivnosti ocenjevanja ter predstavlja bogat vir lokalnih informacij in usmeritev.

Odziv na začetni posvet je bil zelo dober, kar kaže, da želimo na tem področju nekaj narediti

»Odziv na posvet je bil presenetljivo izredno dober. To kaže, da se Domžalčani zavedate, da je to zelo pomembna tema, da želite prepoznati dobre prakse in seveda na tem področju želite nekaj narediti,« o odzivu na posvet pove mag. Barbara Kopal Tomc. Na posvetu so sodelavci projekta najprej predstavili splošne mednarodne in

nacionalne trende na področju dolgotrajne oskrbe ter profilirali občino Domžale tako v širšem družbenem kontekstu kot tudi z vidika storitev in služb dolgotrajne oskrbe. V drugem, interaktivnem delu posvetovanja, pa so udeleženci razpravljali o obsegu in dostopnosti storitev v občini ter oblikovali predloge za boljše rešitve dolgotrajne oskrbe v Domžalah. »Udeleženci posveta so delali v skupinah in moram povedati, da so zagrizli v naše teme in se sistematično lotili dela. Ob tem pa so slišali še marsikaj novega,« pravi mag. Barbara Kopal Tomc. Skratka, na posvetu, ki je bil presenetljivo dobro obiskan, so zbrani skupaj prepoznali, da se o tej temi lahko pogovarjajo, da bi izluščili sive lise in delali naprej.

Mag. Barbara Kopal Tomc pravi, da so na njihovem inštitutu ta projekt vzeli kot poseben izziv, saj za njih predstavlja drugačno delo. Kot inštitut v osnovi delujejo na državni ravni, so si pa želeli tudi v lokalno okolje. »Z velikim veseljem smo pristopili k projektu, za katerega smo k sodelovanju povabili tudi študente Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, ki v okviru projekta preizkušajo metode iz prakse, zato so prisotni tudi na raznih dogodkih, kot je bil omenjen posvet. Pripravili bodo tudi krajši promocijski film, kako se dela takšne stvari in kako je vse skupaj organizirano v občini Domžale,« o izzivu pove mag. Barbara Kopal Tomc.

Kje smo danes in kje želimo biti jutri

Mag. Renata Kosec pravi, da je cilj priprave Analize potreb starejših občanov po storitvah dolgotrajne oskrbe v občini Domžale izluščiti področja, kjer obstajajo potrebe, kar se tiče starejših ter kaj bi bilo potrebno v našem okolju podpreti: »Cilj našega skupnega dela je, da pogledamo, kje smo dobri, kje še kaj manjka in na podlagi obstoječih informacij ter podatkov pogledati, kako občina Domžale kotira med vsemi slovenskimi občinami. Na podlagi tega bomo videli, kaj je treba še postoriti, da bi bilo življenje starostnikov v naši občini še prijetnejše in da bi se njihove potrebe zadovoljevale čim bližje. Se pravi doma ali v bližnji okolici.«

Pomembno je, da dolgotrajno oskrbo v občini Domžale prepoznamo kot pomemben element

Že pred posvetom so na Inštitutu za socialno varstvo pripravili delno Analizo potreb po skupnostnih oblikah dolgotrajne oskrbe v občini Domžale. Rezultati so mag. Barbaro Kopal Tomc izredno razveselili. Demografska slika Domžal kaže, da je relativno mlada občina, zaradi tega še ni takšnega pritiska starejše populacije. Pomembno pa je, da dolgotrajno oskrbo v občini Domžale prepoznavamo kot pomemben element. »Tej temi smo pripravljene posvetiti veliko pozornosti, na Občini Domžale pa smo ga prepoznali kot potencial,« pojasni mag. Renata Kosec.

V pričujočem poročilu – delni analizi, Črnak Meglič in drugi (2019) so občino Domžale najprej predstavili v širšem družbenem kontekstu, v nadaljevanju pa še skozi prizmo zemljevida storitev in služb na področju dolgotrajne oskrbe. V širšem družbenem kontek-

ZAPOSILIMO AVTOMEHANIKA

Ker v našem podjetju verjamemo, da so ključ vsakega uspešnega podjetja zaposleni, se s skupnimi močmi trudimo, da bi se vsak v našem kolektivu počutil dobro. Spodbujamo možnost izobraževanja in nagrajevanja dobro opravljenega dela.

V svoj kolektiv vabimo novega sodelavca za delovno mesto: **avtomehanič/diagnostik vozil Opel (m/ž).**

Vsi zainteresirani pokličite na tel.: **031/483 256** ali pišite na e-mail: **info@avtokosec.si**

ktu, ki so ga opredelili z zemljepisnimi in okoljskimi značilnostmi, strukturo in značilnostmi prebivalstva, značilnostmi državne in lokalne ekonomije ter medgeneracijskim sodelovanjem, kulturo in rekreacijo, so kazalniki pokazali, da občina Domžale spada med večje in gostejše poseljene slovenske občine ter glede na starostno strukturo prebivalstva med 'mlajše'. Je druga najrazvitejša slovenska občina. Kljub temu povprečna mesečna bruto plača zaostaja tako za povprečno slovensko kot regijsko. Delež brezposelnih se v zadnjih letih znižuje in je v letu 2018 manjši kot v Sloveniji. Izobrazbena struktura je nekoliko višja od slovenskega povprečja, poleg tega je v Domžalah še izrazitejša (kot to velja za Slovenijo) več žensk z višješolsko izobrazbo ali več kot moških. Splošna slika zdravstvenega stanja je za občino Domžale dokaj ugodna. Negativno izstopa edino po številu prebivalcev, ki jim v letu odkrijejo različne vrste raka, predvsem rak debelega črevesja. Stopnja umrljivosti je nižja od povprečja v državi. Povprečne pokojnine v Domžalah nekoliko presegajo povprečne pokojnine v državi in nekoliko zaostajajo za povprečjem v osrednjeslovenski regiji.

V poglavju Struktura storitev dolgotrajne oskrbe v Domžalah in njena razvitost so predstavili ključne izvajalce storitev dolgotrajne oskrbe v občini Domžale (in mestoma v Upravni enoti Domžale) ter nekaj statistik, s katerimi razvitost dolgotrajne oskrbe tudi opisujejo. S podatki so bili sicer mestoma omejeni, saj so pri predstavitvi rezultatov sledili metodologiji SHA in delovnemu zvezku dolgotrajne oskrbe, ki so ga v letu 2014 pripravili Nagode in drugi. Ob pridobitvi novejših podatkov bodo ponovno preračunali indekse dolgotrajne oskrbe, ki bodo dve leti od prvotnega izračuna morda pokazali drugačno sliko.

Dolgotrajna oskrba na domu

Črnak Meglič in drugi (2019) po Nagode in drugi (2014) navajajo, da se v dolgotrajno oskrbo na domu umestijo: pomoč na domu, patronažno varstvo, patronažno varstvo v oskrbovanih stanovanjih, družinske pomočnike (po Zakonu o socialnem varstvu), osebno asistenco, socialni servis, stanovniške skupine na področju duševnega zdravlja, dodatek za tujo nego in pomoč (po ZDVTDP), dodatek za pomoč in postrežbo (po ZSV), dodatek za pomoč in postrežbo (po ZVOJ), dodatek za pomoč in postrežbo (po ZVV), dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo (po ZSDP), delno plačilo za izgubljeni dohodek (po ZSDP).

Ključni deležniki na področju dolgotrajne oskrbe v občini Domžale

V delni analizi so predstavili ključne deležnike na področju dolgotrajne oskrbe v občini Domžale. Ključne deležnike predstavljajo odločevalci (predstavniki občine in krajevnih skupnosti), izvajalci storitev in programov (npr. dom za starejše, lekarna, patronažne službe), predstavniki interesnih, izobraževalnih in raziskovalnih organizacij (npr. društvo upokojencev, ljudska univerza) ter vsi drugi, ki jih področje potencialno zanima in ga imajo moč spreminjati. V občini Domžale so ključni izvajalci dolgotrajne oskrbe **Comett oskrba, d. o. o.** (za storitev pomoč na domu v okviru mreže javne službe), **Dom starejših občanov Domžale** (za storitev institucionalnega varstva starejših in dnevnega varstva), **Zdravstveni dom Domžale** (v okviru patronažnega varstva), VDC Ince Mengeš (institucionalno varstvo odraslih) in **MGC Bistrica** (za storitev institucionalnega varstva starejših, pomoči na domu izven mreže javne službe, oskrbovanih stanovanj).

V (ne nujno dolgotrajno) oskrbo se vključujejo tudi številne nevladne organizacije – identificirali so številna **društva, namenjena pomoči ljudem**, npr. društva upokojencev, društva za promocijo zdravega življenja, za kakovostnejše življenje invali-

dov, za otroke ter mlade in odrasle z motnjo avtističnega spektra idr., Zveza društev upokojencev, ki izvaja projekt Starejši za starejše – Starejši za višjo kakovost življenja doma. Z identificiranimi izvajalci bodo tekom projekta aktivno komunicirali, jih vključevali ter skupaj z njimi pripravljali predloge za nadaljnje delo in boljšo organizacijo in zagotavljanje dolgotrajne oskrbe.

Vmesni rezultati dajejo okvirno sliko stanja na področju dolgotrajne oskrbe v občini Domžale

Ugotavljajo, da je institucionalno varstvo v občini oziroma upravni enoti dostopno v relativno veliki meri; visoko se uvršča predvsem glede na zmogljivosti institucionalnega varstva, malenkost

nižje pa glede na ceno in ponudbo storitev. Pri tem indeks ne upošteva podatkov Medgeneracijskega centra Bistrica. V občini so na voljo tudi oskrbovana stanovanja. V nasprotju s tem pa je skupnostna oskrba slabše razvita; po podatkih NIJZ je treba patronažno varstvo kadrovske okrepiti, storitev pomoč na domu pa je med najdražjimi v Sloveniji ter iz leta v leto zaradi dvigovanja cen za uporabnike postaja vse bolj nezanimiva. V občini tudi ni na voljo socialnega servisa, ki bi storitev dopolnjeval ali celo nadomeščal. Metoda razvrščanja v skupine je pri pomoči na domu Domžale umestila v 'zadržane' občine, za katere ocenjujejo, da morajo okrepiti zavedanje o pomenu zagotavljanja skupnostnih oblik oskrbe v okviru dolgotrajne oskrbe ter aktivno pristopiti k izdelavi vizije razvoja socialne oskrbe na domu, k čemur je občina Domžale že pristopila. Kot pozitivno v vmesnem poročilu navajajo, da se pomoč na domu izvaja vse dni v tednu, predvsem pa, da je s sklepom občine omogočena v obsegu več kot 26 ur tedensko. Ob višjem sofinanciranju storitve in z doslednim upoštevanjem tega ukrepa bi občina lahko naredila pomembne korake v procesu deinstitucionalizacije oziroma bivanje v skupnosti in tako naredila realno alternativo institucionalnemu varstvu.

Treba je načrtovati korak naprej, da nas v prihodnosti stvari ne presenetijo

»Ugotovitve prvega vmesnega poročila so bile podlaga za razpravo na začetnem posvetovanju v Domžalah. Skupaj s predlogi in vodili iz razprave z lokalnimi strokovnjaki na tem posvetovanju pa predstavljajo izčrpno podlago za nadaljnje poglobljeno raziskovanje potreb po dolgotrajni oskrbi v občini Domžale,« obrazloži mag. Barbara Kopal Tomc. V tem poročilu so občino Domžale predvsem umeščali v nacionalni in regijski kontekst, v nadaljevanju raziskovanja pa se bodo osredotočili predvsem na zaznavanje lokalnih potreb in se s tem iz nacionalne in regijske premaknili na izrazito lokalno raven: »In slednje je za načrtovanje boljših rešitev na področju dolgotrajne oskrbe bistvenega pomena.«

Iz delne analize in kazalnikov je razvidno, da občina Domžale zaenkrat še nima velikih težav na področju dolgotrajne oskrbe, vendar pa bo demografska slika v prihodnosti nekoliko

drugačna kot danes, zato želijo to problematiko reševati že vnaprej. »Se pravi, da bomo v lokalni skupnosti pripravljani na čas, ko se bodo te potrebe starejših zaradi demografskih sprememb povečale,« pojasni mag. Renata Kosec.

K projektu je pristopil tudi Dom upokojencev Domžale, ki jim praktičnih izkušenj s tega področja ne manjka, obenem pa imajo zaradi same oblike dela dober vpogled v samo problematiko, s katero se srečujejo starostniki, pa tudi sami kot izvajalci teh storitev. **Mag. Nataša Zalokar, direktorica Doma upokojencev Domžale**, pravi, da so potrebe, s katerimi se srečujejo tako starostniki kot tudi sami, v preteklosti že večkrat izpostavili, pri tem so s strani Občine Domžale dobili zagotovilo, da bo lokalna skupnost

Sledi anketa med potencialnimi uporabniki, ki uporabljajo določene storitve in programe, in sicer kako so zadovoljni in kaj pogrešajo. Predvsem pa želijo povprašati potencialne uporabnike, kakšne so njihove potrebe. Anketni vprašalnik bo priložen v eni izmed prihodnjih številok Slamnika, saj želijo zajeti čim širši krog občank in občanov.

Trend v razvitih državah je, da se starostnika čim dlje zadrži doma

Trend v razvitih državah je, da se starostnika čim dlje zadrži doma. Se pravi, da je starostnik doma, kjer ima oskrbo ali pa gre čez dan v dnevni center. To pomeni, da ima možnost izbire. Nagode in drugi (2014) po Genet idr. (2012a) navajajo, da v Evropi obstajajo

binacije virov financiranja oskrbe na domu, bistvena razlika obstaja tudi med socialno in zdravstveno oskrbo na domu. Običajno je zdravstvena oskrba financirana iz zavarovanja, socialna pa iz davkov, obstajajo pa tudi države, kjer velja ravno nasprotno. Med državami obstajajo razlike tudi pri določanju cene, tako ekonomske kot tudi tiste, ki jo plača uporabnik.

V pregledu izvajanja socialne oskrbe na domu po evropskih državah s poudarkom na ocenjevanju potreb uporabnikov, Nagode in drugi (2014), so izpostavili primer Nemčije, kjer so se na podlagi temeljite analize npr. odločili, da bodo razvili svojstveno orodje, ki bo prilagojeno njihovem sistemu (dolgotrajne oskrbe) in ne bo zgolj preneseno iz nekega drugega okolja. Pred Nemci

Pokazala se je potreba po dnevnom centru za starostnike

Vse tri sogovornice, ki so aktivno vključene v projekt, nam pojasnijo, da ne želijo reševati samo institucionalnega varstva, ampak se bodo lotili še enega pomembnega področja, ki mu pravimo mreženje. Gre za obliko, s katero starostniki preženejo osamljenost. Starostnike vpnejo v lokalno skupnost, v medgeneracijsko sodelovanje. Vse to pa bi se po besedah sogovornic lahko zapeljalo prek dnevnega centra. Ljudje se za vstop v dom odločajo pozneje, zato je pomembno socialno mreženje.

Po besedah mag. Renate Kosec naj bi že tekom priprave strategije z Domom upokojencev Domžale začeli delati na odprtju dnevnega centra, čemur bodo namenili določen objekt. Za to bo treba pripraviti koncept, vzporedno z analizo pa začeti izvajati ukrepe. Potreba po dnevnom centru se je pokazala že v vmesni analizi. Pripravljenost domžalskega doma upokojencev kaže na to, da bo lahko imel pomembno vlogo pri dnevnom centru, saj ima ustrezen kader, pa tudi izkušnje s tega področja.

Od leve proti desni: mag. Barbara Kopal Tomc, direktorica Inštituta RS za socialno varstvo, mag. Renata Kosec, podžupanja Občine Domžale in mag. Nataša Zalokar, direktorica Doma upokojencev Domžale.

aktivno pristopila k reševanju te problematike. »Med drugim je naša želja v prihodnosti tudi ta, da nadgradimo dom upokojencev, saj so potrebe po tej obliki varstva zaenkrat velike, po drugi strani pa tudi s strani občanov dobivamo povratne informacije, da si želijo v dom starostnikov, ki je v bližini njihovega doma,« pravi mag. Nataša Zalokar. Po besedah mag. Barbare Kopal Tomc smo v minulih letih v Sloveniji 'zanemarjali' domove upokojencev: »Če danes vprašate 70-letnike, se jih zelo veliko nekoč vidi v domu starostnikov. Se pravi, da to institucijo poznajo kot tisto, kjer jim bo na voljo oskrba. Če pa o tem povprašate 40-letnike, pa je to že druga zgodba, saj poleg institucionalnega varstva prepoznajo tudi druge oblike oskrbe. Zato je treba načrtovati korak naprej, da nas v prihodnosti stvari ne presenetijo.«

Med potencialnimi uporabniki bodo izvedli anketo

Po delni analizi, iz katere so dobili koristne razpoložljive statistične podatke iz različnih virov in predstavlja sliko občine ter posveta, iz katerih so izluščili pomembne teme, so dobili podstat, da zdaj lahko kopljejo še bolj v globino.

različne prakse pri zagotavljanju in organiziranju socialne oskrbe na domu: centraliziran tip, kjer prevladuje vloga države, prosti tip, za katero je značilna šibka vloga države, ki običajno niti nima izdelane strategije in vizijo razvoja oskrbe na domu na nacionalni ravni, in decentraliziran tip, kjer prevladuje decentralizirano odločanje in organizacija na ravni regije in občin, država določa strategijo in vizijo razvoja oskrbe na domu na nacionalni ravni. V slednji tip se uvršča največ držav, med njimi tudi Slovenija.

Glede financiranja oskrbe na domu imajo države razvite različne mehanizme in načine, ko govorimo o virih financiranja pa lahko identificiramo sledeče, in sicer: plačila uporabnikov iz žepa (večinoma za storitve socialne oskrbe na domu, ponekod tudi za storitve zdravstvene oskrbe), davki iz državne, regionalne in občinske ravni (denar običajno ni zbran namensko), zavarovanje, ki je lahko obvezno ali prostovoljno (npr. zdravstveno, socialno ali za dolgotrajno oskrbo), in donacije ali drugi prispevki (npr. tudi evropska sredstva), ki so predvsem značilnost nevladnih organizacij. V državah se pojavljajo različne kom-

so tudi že v Avstraliji, na Japonskem in v Veliki Britaniji predlagali razvoj novega orodja za ocenjevanje potreb, ki vključuje nekatere elemente že obstoječih orodij in je oblikovano modularno (po Bundesministerium für Gesundheit 2009; Bücher idr. 2011). Podobno avtorji v zgoraj omenjenem pregledu predlagajo tudi na primeru socialne oskrbe na domu v Sloveniji, kjer gre njihov predlog v smeri, da se obstoječi instrument in metoda dopolni in nadgradi. □

Literatura:

- Črnak Meglič, Andreja, Ficko Katarina, Lebar Lea, Rafaelič, Andreja. 2019. Analiza potreb po skupnostnih oblikah dolgotrajne oskrbe v občini Domžale – vmesno poročilo. Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.
- Nagode, Mateja, Lebar, Lea, Kovač Nadja. 2014. Pregled izvajanja socialne oskrbe na domu po evropskih državah s poudarkom na ocenjevanju potreb uporabnikov - končno poročilo. Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.
- UMAR, Demografske spremembe. Dostopno preko: www.umar.gov.si/teme/demografske-spremembe/

Hausmart!

vrhunska okna, vrata, senčila

Izkoristite brezplačne izmere!

Ob 10. obletnici podjetja Vam podarimo dodatni 10% popust na okna, vrata in storitev.

Akcija velja od 1. 3. do 30. 4. 2019.

Sveti Duh 139, 4220 Škofja Loka, info@hausmart.si www.hausmart.si

MODRA ŠTEVILKA
080 87 74

VELIKA PONUDBA
PVC, PVC/ALU,
ALU OKEN, VRAT
TER SENČIL